

Schaktat i Skottgränd

Skottgränd, RAÄ-nr Stockholm 103:1, Gamla Stan, Stockholms stad, Uppland

Tomas Ekman

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2017:03

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING, SCHAFTÖVERVAKNING

Schaktat i Skottgränd

Skottgränd, RAÄ-nr Stockholm 103:1, Gamla Stan, Stockholms stad, Uppland

Tomas Ekman

Lst dnr 43111-13650-2016

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-60904 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:03

Författare Tomas Ekman

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Skottgränd från Österlånggatan. Foto av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	6
Syfte	7
Metod	7
Genomförande	7
Resultat	9
Utvärdering av resultaten	9
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter.....	11
Bilagor	12

Bilaga 1. Schakttabell

Figur 1. Karta över trakten kring Gamla Stan med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart ring. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

En schaktkontroll har utförts av Arkeologgruppen AB i samband med nedläggning av fiberkabel i Skottgränd i Gamla Stan. Arbetena berörde en cirka 70 meter lång sträcka räknat från grändens mynning i Skeppsbron. Dessutom gjordes en anslutning till ett nytt elskåp cirka 1 meter runt hörnet längs Skeppsbron söderut. Schaktet var cirka 0,5 meter brett och 0,7 meter djupt. Det kom enbart att beröra tidigare utschaktade områden.

Inledning

Stokab avsåg att lägga fiberkabel längs en cirka 70 meter lång sträcka i Skottgränd, Gamla Stan. Gamla Stan ingår i fornlämningen RAÄ-nr Stockholm 103:1 och därför beslutade Länsstyrelsen om en schaktövervakning. Denna utfördes av Arkeologgruppen AB vid flera tillfällen under november månad 2016.

Uppdragsgivare var Länsstyrelsen i Stockholms län och arbetena bekostades av AB Stokab.

Figur 2. Schaktstart vid Skottgränd 7. Foto av Arkeologgruppen AB.

Figur 3. Fastighetskarta med undersökningsplatsen markerad med en svart prick.
Skala 1:10 000

Bakgrund

Skottgränd är en av de gränder som förbinder Österlånggatan och Skeppsbron. Det innebär att grändens mynning i väster ligger på åsen som var ett markant inslag i den ursprungliga Stadsholmen. Därefter har förändringar i vattennivå, dumpningar av avfall och medvetna utfyllningar successivt skapat förutsättningarna för dagens gränd. Gränden nådde sin nuvarande utsträckning senast under första halvan av 1600-talet. Namnet Skottgränd är känt sedan slutet av 1500-talet och reflekterar ett markant inslag av skottar, engelsmän och holländare i denna del av staden.

Under 1600-talet fick området sedan den karaktär som kan anas i nutid. Skeppsbron blev stadens huvudhamn och ansikte utåt och de ståtliga byggnaderna längs gatan blev en del av stormaktstidens manifestation av det svenska väldet.

Strax norr om Skottgränd låg den medeltida hamnen vid Fiskestrand som främst användes av lokalbefolkningen. Genom vad som idag är grändens östra del löpte den äldsta strandmuren, en del av stadens försvarsverk, som sannolikt var i funktion från slutet av 1300-talet.

Inga tidigare arkeologiska undersökningar är kända från Skottgränd. Vid arbeten på Skeppsbron under 1990-talet dokumenterades en avloppstrumma av trä som från gränden mynnade i Skeppsbron. Den kunde dendrokronologiskt dateras till åren 1672–73 (Johansson 2000:40). Inom samma projekt dokumenterades utanför grändens mynning även rester av brygg- och kajkonstruktioner daterade till slutet av 1500-talet och mitten av 1600-talet (Johansson aa:41).

Syfte

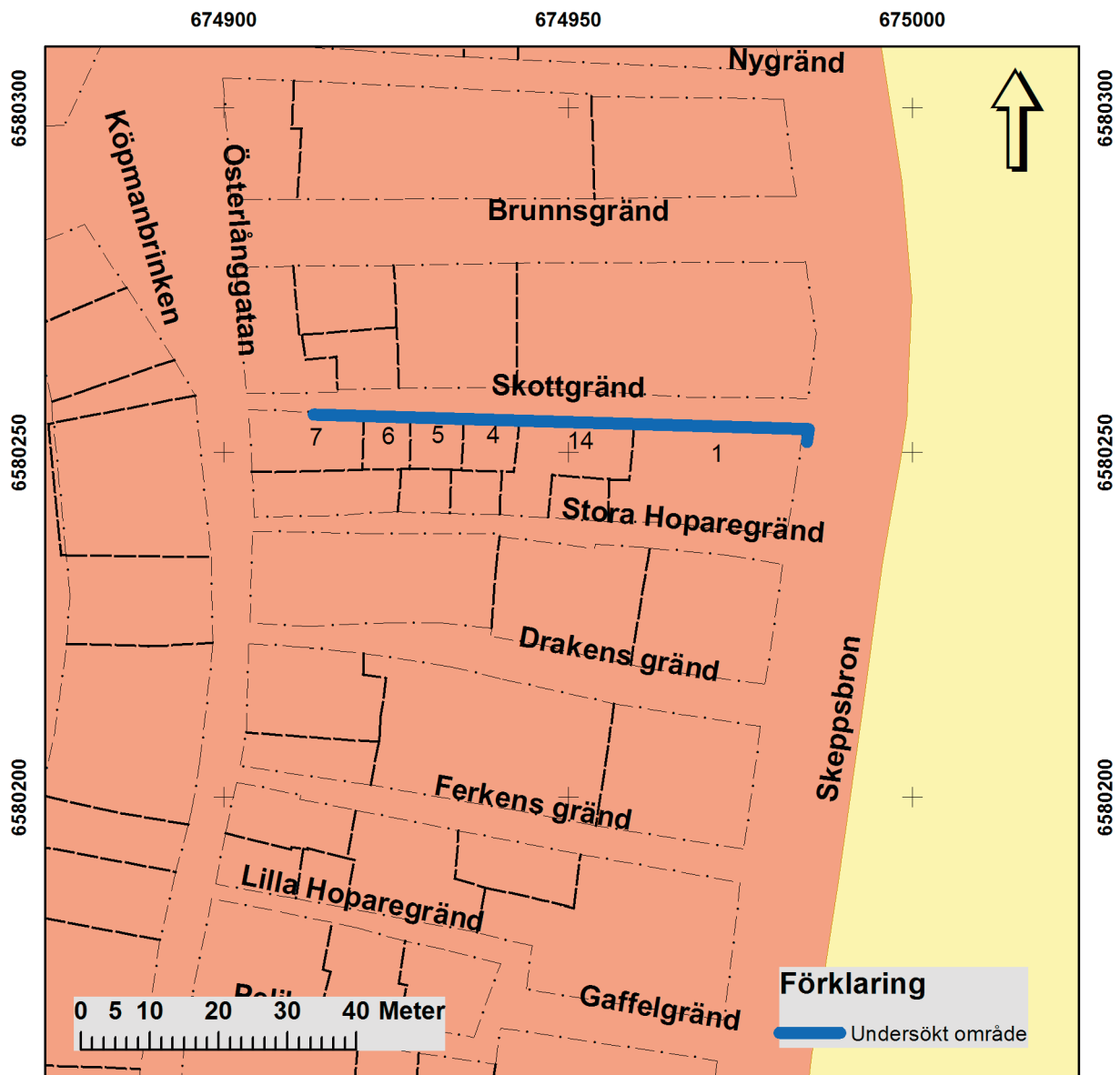
Syftet med schaktkontrollen var att under schaktningens gång kontrollera om äldre kulturlager eller andra lämningar berördes av arbetsföretaget. Eventuella lämningar skulle dokumenteras på ett vetenskapligt tillfredsställande sätt. Om mer komplicerade lämningar framkom skulle Länsstyrelsen underrättas för bedömning av vidare åtgärder.

Metod

Beläggningen i form av gatsten avlägsnades för hand. Därefter skedde skiktvis avbaning med maskin ned till avsedd nivå som var cirka 0,7 meter. Schaktkanterna rensades kontinuerligt med handredskap. Fiberkabeln lades ned efter hand vilket i praktiken innebar att cirka 10 meter i taget schaktades varefter kabel lades ned och schaktet återfylldes.

Genomförande

Undersökningsplanen reviderades något under projektets gång. Efter cirka 20 meter hade schaktet enbart berört sentida massor, främst från tidigare nedlagda fjärrvärmerör. Efter konsultation med Länsstyrelsen bestämdes att kontrollen i fortsättningen skulle ske i form av stickprov och genom telefonkontakt med entreprenadpersonalen. Så gjordes för resten av det cirka 70 meter långa schaktet. Den avslutande insatsen gällde byte av ett elskåp. Ny placering var cirka 1 meter söderut, räknat från korsningen Skeppsbron–Skottgränd. Här upptogs en 1,0x1,4 meter stor och cirka 0,7 meter djup grop, vilket skedde under kontinuerlig övervakning.

Figur 4. Schaktets läge i Skottgränd. Skala 1:1 000.

Resultat

Schaktet i Skottgränd berörde enbart tidigare schaktat område. Under gatstenen kom först 0,15–0,20 meter fin sand, därefter 0,20–0,25 meter singel och grov sand. Under denna skymtade bitvis rören för fjärrvärme. I schaktets östra del saknades skiktet med singel och här skymtade inte heller fjärrvärmerören.

I den grop som grävdes för det nya elskåpet fanns ett skikt av asfalt under trottoarens plattor. Under asfalten följde sand samt ett stort antal installationer av olika slag, såväl för el och tele som för gas. Ingenstans märktes spår av äldre lager eller konstruktioner.

Utvärdering av resultaten

Schaktkontrollen visade att inga äldre lämningar fanns inom arbetsområdet, vare sig i form av kulturlager eller konstruktioner. Inte heller påträffades fynd av äldre typ bland massorna, vilket tyder på att dessa transporterats till platsen för att användas som fyllning.

Referenser

Tryckta källor

Johansson, M. 2000. *Skeppsbron - ett arkeologiskt tvärsnitt genom stormaktstidens Stockholm*. Stockholms Stadsmuseum. Arkeologisk Rapport 2000:11.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Uppland
Län	Stockholm
Kommun	Stockholms stad
Socken	Stockholm
Fastighet	—
Fornlämningsnummer	RAÄ-nr Stockholm 103:1

Projektledning	Tomas Ekman
Personal	Tomas Ekman

Undersökningstid	2016-11-03 till 2016-11-23
Exploateringsyta	Cirka 70 löpmeter
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer
43111-13650-2016

Arkeologgruppens projektnummer
2016_31

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnr	Längd	Bredd	Djup	Innehåll
1	70 m	0,5 m	0,7 m	I den västra delen fanns singel samt olika fraktioner av sand. I den östra delen saknades inslaget av singel. I botten i öster låg rör för fjärrvärme.

